

Vändra uudised

Toimetaja Anton Tekko.

Vändras, Pärnu-Paide mnt. 55, tel. 39.

Neljap., 1. sept. 1938. Nr. 34. (198).

Ilmub lisana neljapäevase „Pärnu Päevalehega“ ja koos viimasega (1 kord nädalas) maksab: 1 kuud—25 s., 2 kuud 50 s., 3 kuud—70 s., 6 kuud 130 s., 12 kuud—250 s. Kuulutuste hinnad eriliselt „Vändra uudised“ on: esiküljel 5 snt., tekstis 4 snt. ja kuulutuste osas 2 snt. m. m. 1 veerul. Kaastöö ja kuulutused eriliselt „Vändra uudised“ saata iga jooksva numbri jaoks ära hiljemalt lehe ilmumise eelseks teisipäevaks A. Tekko'le, Vändra.

Tallinna põllumajanduse näitus 3., 4. ja 5. sept.

■ Näitus on suur ja huvitav. ■ Ilusal näitusväljal, mererannal Kadrioru pargi kõrval. Esitatud kõik põllumajanduse, loomakasvatuse, põllumajanduslikutööstuse ja käsitöö alad.
■ Väljatis masinad, uhked tõuhobused ja -veised, õpetlikud sigade väljapaneku rühmad, rikkalik lammaste osakond, sulgloomad, eluskalad, palju ilusaid käsitöid, huvitavad väljapanekud põllumajanduslikelt keskanutustelt.
RAADIOOSAKONNAS ESITATUD POOLSADA APARAATI PARIMATELT TÖÖSTUSTELT.
KOGU PÄEVAD NÄITUSEL MUUSIKA TULGE KÖIK NÄITUSELE RAUDTEESÕIDUL KASUTAGE HINNAALANDUST, HUVI-RONGE JA PÜHAPÄVAPILETEID.

Restjühatusse farifas jäi Sitanasse

Wändra osafond jaatutas uue ÜENi maosafondade rekordi

Pühapäeval korraldas Sitan-Alluiste osafond Alluiste spordiplatil sedeaastase farifadistiluseid tugejõustikku. Korraldaja osafond talisid käesoleval aastal farifat kolmandat ja viimast aastat, mis läks tal ka hästi lorida, tulles ehitajale kahelümnepunktilise eduuga põlise riivaali Wändra osafonna ees. Kolmandaks jäi Tori „Wõistileja“ ja neljandaks Tori osafond. Tagajärjed poonud just väga hülilgavad, ehkki konkurentid olid launisid suur. Alkunda 100 m jooksupu oli enne wõistilust üles antud nelja osafonna poolt 33 sprinterit, ehkki neist kolmandil loobus. Samuti oli ka teiste aladega. Alutusega tuli toime Wändra osafonna teatejooksu meeskond, kes püstitas uue ÜENi maosafondade rekordi 400+300+200+100 meetri jooksupu, ajaga 2.19.0. Endine rekord oli Riikvere osafonna käes, ajaga 2.22.2. Wändra meeskonnas jooksid: Ramenski, Tello, Elmaa ja Laante. Kuuldub aga, et rekord ei tule kinnitamisele, sest aeg oli wõetud ainult kahe stopperiga. Parematest tagajärjebest wõitis nimetada A. Siismaa 60 m ajaga 7.3, 2. E. Koppel 7.4 ja 3. M. Järwejala 7.5.

Tehnillised tagajärjed: 100 m W. Rinne (Tori „Wõistileja“) — 11.9, 2. Aug. Tello (Wändra) — 12.2, 3. Elmaa (Wändra), 4. E. Reier (Sikana). 800 m 1. E. Haas (Sikana) — 2.17.5, 2. A. Tello (Wändra) — 2.18.0, 3. E. Rallumägi (Tori) 2.23.0. 3000 m J. Rannaste (Tori) 10.04.0, 2. W. Lind (Wändra) 10.16.2, 3. Srelmann (Wändra). Teatejooks 400+300+200+100 1. Wändra msk. 2.19.0 (uus ÜENi maosafondade rekord) 2. Tori msk. (Rannaste, Nurmil, Rallumägi ja Soopre) — 2.27.0 ja kolmas Tori „Wõistileja“ msk. (Riivimäe, Sägis, Rinne ja Tefane) — 2.27.6. Rõrgus: 1. P. Järwe (Wändra) — 1.53, 2. E. Reier — 1.47 ja 3. E. Rallumägi (Tori) — 1.47. Rõrgus: 1. W. Rinne — 5.82, 2. E. Reier — 5.80 ja 3. W. Pähla — 5.52. Ketas: 1. E. Reier — 32.96, 2. P. Järwe — 31.98 ja 3. R.

Hansen (Sikana). Kuul: 1. W. Rinne — 11.50, 2. A. Soolaib (Sikana) — 10.77 ja 3. A. Nurmil (Tori) — 10.70. Oda: A. Soolaib — 49.05, 2. A. Nurmil — 47.35 ja 3. Rinne — 43.08. Noorte eladel jaatutati järgmisi tagajärjed: 60 m 1. A. Siismaa (Sikana) — 7.3, 2. E. Koppel (Wändra) — 7.4 ja 3. M. Järwejala (Tori) — 7.5. 1000 m 1. A. Siismaa — 3.03.4, 2. A. Antsmäe (Wändra) — 3.04.0 ja 3. Rannaste. Rõrgus: 1. E. Raitdiepp — 1.47, 2. E. Koppel

— 1.42 ja 3. R. Rungi (Sikana). Rõrgus: A. Siismaa — 5.55, 2. M. Järwejala — 5.48 ja 3. Nurmil (Sikana) — 5.42.

Õhtul toimus Alluiste-Pärnjõe algkooli ruumis pidu, kus näibendiga esines ÜENi Wändra osafonna näitetrupp. Kanti ette juba mitmeid pool mängitud „Onne tõwert.“ Näibendiga jäi publik täiesti rahule ning suhtus soojalt ühtlasele fiteent- deesse. Rahvast õhtusel pool oli 200 ümber. Etsetulel päeval ja õhtul tõusis 140 kroonile.

Onnetus lahel näitusele sõitjatega

Ruttus näitusetujus mootorpaadist merre ja uppus

Pühapäeval ennelõunal tuktus Pärnu lahel mootorpaadist merre ja uppus Tahluranna wallas Wõistile külas eluinenud 34-aastane kolur Woldemar Haljasmeis.

Onnetus juhtus ajal, mil mootorpaat koos 10 Tahluranna elanikuga oli teel Pärnu, kuhu feliifond tahtis tulla näitusele. Paat, mis kuulub Tahlurannas eluifewale talurile Jaat Juhansonile, oli jõudnud juba üsna

Pärnu lähedale, kui selles püstit- leitudnub Haljasmeis teatas tafa- laalu ning üle ääre tuktus merre. Runa merel waitises wõrdlemisi tugew lainetus olutus merre- tuktunu pääsimine wõimatuks.

Sündmust asus juurdlema politsei. Näib olewat tõenäoline, et paadistõitjad enne merereisi ja ka paadis olleski tarwitafid alkoholi. Wiinauimas kaotasid Haljasmeis tafaalalu ja tuktus merre, kus leidis külma haju.

Kihnlane uppus Pärnu sadamas

Joobnud meremehe märg haud

Pühap. festpäeval leidis Rihnu purjelaewa „Kangelase“ faas- omanik Mihkel Türt Pärnu sadamas, sadamafilla äärest, ujuma- filla ja ehitamisel olewa filla wahelohast jõest mehe laiba, te- les ta tundis ära oma faasofa- niku Mihkel T i f a m a a. Laip toi- metati linna lahtamiskambriisse.

Politseilisel juurdlusel selgus, et Türt ja uppunud Oifamaa olid oma purjelal „Kangelane“ Pärnu tulnud wast laupäeval. Linna

olles olid mehed ühes sadama- tõrjafis hakanud napitama. Püha- päewa hommikul toju tülles oli Oifamaa teistest jäänud maha. Nähtawasti oli ta hiljem üffinda tõrjafist sadamasse laewa tülles niitwõrd joobnud, et fillalt komi- tas ja jõlle tuktus, kus uppus.

Kadunu oli 62 a. wana ja Rihnu meremeeste seas ülbiselt tuntud. Ta eluties alaltifelt Rihnu faarel, „Ula“ talus. Seda jäi leinama abifaafa.

Odawo lõit Pärnuft Tallinna

Tallinna näituse puhul eel- olewal pühapäeval korraldatakse Pärnuft Tallinna odawahinnaline raudteesõit 55% hinnaalandusega. Pärnuft lahutub rong pühapäewa hommikul kl. 5 ja jõuab kl. 10.29

Tallinna. Tagasi jõidab rong Tallinnast sama päewa õhtul kl. 19.45 ja faabub Pärnu kl. 1.29.

Rong wõtab sõitjaid peale tõigis wahajaamadest. Pärnuft kuni Lelleni faab sõita gruptifidub tarlifiga, f. o. 50%, hinnaalandu- fega.

Wändra pistuudiseid

Pühapäeval, 28. aug. peetud Suurejõe pool warastatid Raan- looft pärit olewal noormehel A. Sinto' l u u s jalgratast, mille wäär- iust omanik hindab 135 kroonile. Rahulasa ei tea warguses te- dagi lüüdfatata.

Uue-Wändra wallawalitfufes registreeriti jahipiirkond Martiin Kontuse nimel, 416 ha. suuruse maalana. Kontule jahipiirkonda kuuluvad Sääfilla, Kose ja Wi- ratu küla talunite frundid.

Pühapäeval, 4. sept. peetafse Wändra spordiplatil R. L. Tori- Wändra malemfondade wahelilfed tugejõustiku- ja täfpalliwõistlu- sed, misjugufed eelbustef kohafel tufunewad pinewaltis. Wändra meeskonnas fiardiwad Pärnu- maa perimatest: Juhanson, Jwef, Soolaib, Jensen j. t. Kawas on ka tugejõustik ja täfpall naistefle.

Wändra raftejõustiklased on juba hakanud mõitelf mõlgutama eelolewa jügis- ja talwehooaja tegewustawast, ning luidas mõi- malitult paremini ja mitmetefle- malt propageerima halata rafte- sporti kohapeal, kus see senti on feliifnud wõrdlemisi joigus. Pari- mad raftejõustiklased on end or- ganifeerinud Sindi „Rallu“ Wändra osafonna alla, mis al- les wõrdlemisi uus organifatfioon. Sindi „Rallu“ poolt on lubatud kohalifule osafonnale annetada maadlusmatt, suurufega 5x5, ning omal jõul kawafetaltse mu- reifeda tõstefang. Eelolew raf- tejõustiku hooaeg tõotab tulla wiljatast.

Joobnud autojuht ajas alla noormehet

Siitlemisõnnetus Tori wallas Laupäewa õhtul tella 6 ajal jäi Pärnu-Paide l. l. maanteel Tori walla piirides Randiwälja külas weoauto P-417 alla Taali wallas Wabrifu külas elufew 20-aastane Elmar Tampuu. Onnetu toimetati sanitaaratul Pärnu haiglasse, kus arstid ta wigastufe tunnistafid tergefiks.

Onnetufe põhjufstas autojuhi joobnud olef. Auto kuulub Tori wallas elufewale Johannes Soomjõe'le, kes õnnetufe ajal ka itfifitult mafinat juhtis.

Kuulutamine

meie lehes tasub mitmekordseft

Kõrgemaid ja esimesi auhindu näitusel

Milifelt kellegi tööd hinnati?

Seemne- ja sordimislaasmatuse osakonnas sai ainulise esimese auhinna J. Pärt U. Wändrafi Wenda lina eest. Maanduse osakonnas langes esimest auhinda: Pärnu maavalitsus Sindi marjupait, A. Kurm Pait, M. Saar Krest, A. Kõõsel Saugast, R. Nurmoja Saugast, J. Sepik Jõõpre ja A. Kilgas Pärnu.

Wenduse osakonnas said esimest auhinda: Pärnu maavalitsus Sindi marjupait ja L. Laur Taalil.

Maanoorte lüüde osakonnas said esimesed auhinnad: Lepplaane Maanoortering, Surju Maanoortering, Jdu" ja Jõõpre Maanoortering.

Lüüdwõistlustel põlvkõrge kuld-märgile oli osavõtjaid 32. Neist said kuldmärgi osaliseks 4 võistlejat, 16 esimest auhinnad ja 10 teist auhinnad. Kuldmärgi said: Helmi Pelerfon Saugast, Elise Adams Taalil, Juuli Jim-järn Taalil ja Linda Hallit Saugast.

Wenduse osakonnas said 1. auh.: G. Maalarja Kasw Selis pull „Weikso“ eest; A. Kungile U. Wändrafi maalarja logu eest; A. Kivisaar U. Wändrafi maal. log. eest; S. Paulus

U. Wändrafi maal. log. eest; J. Künnapas Taalil maal. log. eest; L. Maafoo Taalil maal. log. eest; G. Puik Uulust maal. logu eest; M. Koger Saugast maal. sugupulli „Eipu“ eest; Põli riigimõis punasfearja logu eest; A. Jänes Taalil punasfearja logu eest; S. Melisa-sele W. Karistest punasfearja logu eest; Audru riigimõis hollandi friiklarja wanaloomade logu eest ja noortarja logu eest; K. Wirtusele W. Wändrafi holl. friiklarja logu eest; A. Kõõsel Saugast holl. friiklarja lehma eest; J. Kurm Saugast holl. friiklarja sugupullide eest; M. Jänd Saugast holl. friiklarja pulli eest; K. Nurmoja Saugast holl. friiklarja pulli eest; J. Vändra Uulust holl. friiklarja pulli eest; J. Juurikas Uulust holl. friiklarja pulli eest ja P. Beltai Uulust hollandi friiklarja lehma eest.

Noortehobuste osakonnas said 1. auhinda: Audru riigimõis talt falg „Maks“ eest ja teised auhinnad: Audru riigimõis (märasfalg „Gruts“). Teise auhinna said weel: Mihel Kütis (taltfalg „Gruts“ ja märasfalg „Siida“) ning Jaan Kook Torist — märasfalg „Har-nas“. 3. auh. sai Rein Seos Audru

— taltfalg ja Jakob Meister Saugast — taltfalg „Dask“.

Sobuste osak. said esimest auhinda: J. Soomann Wällast — tori lõugu sugumära „Euti“ eest a. s. M. Seileri eriauhind; M. Osmel Krest sugumära „Mellela“ eest; M. Ruutel Wällast — tori lõugu riigisugulalt „Dorozius“ eest; S. Nubo B. Jaagupist tori lõugu sugulalt „Misti“. Audru riigimõis — tori lõugu riigisugulalt „Dask“ ja S. Mael Krest ardennilõugu sugulalt „Dm-meri“.

Sigade osak. said kõrgema auhinna Põli riigimõis suure inglise lõugu sigade logu eest ja J. Hansen'i „Pärimere“ sugulama parandatud maalõugu sigade logu eest. 1. auh. — A. Annus Audru maalõugude sugumõiste eest, — L. Lau-tus Audru maalõugude sugulõugude eest ja M. Gildemann Wällast sugulõugude logu eest.

Sambasamatuse osak. said 1. auh. G. Louingast Saugast srop're lam-maste logu eest ja J. Hansen Päriwe-resti sernoti lamaste logu eest.

Karu-nahaloomad eest said 1. auh. P. Org Wällast neriide eest.

Wändrafi leiti taewaliri

Wana Wändrafi leidis ERN korrespondent Ernst Tammsoo rahwamuule kogumisel ühe tähts-jaitse taewalirja, mis sisaldab õn-netute päewade nimekirja, 12 juuda suguharu nühklused ja weel „ühe tulu itu kirja“. See on es-matordne juhust, kus Wändrafi on awastatud taewalirja. Pär-numaalt on rahwamuule kogujate poolt leitud weel ühtkuud harul-dust, koguarvust umbes 20, mis te: b w ja 1/4 eestist leitud tae-walirjadest. Kõik need on tolm-e-tatud Toru arhiividesse.

Nõdrameelseid linnas

Wana-Kariste wallast oli tul-nud Pärnu nõdrameelse Hendrik S., kes linnawalitsuse poolt pal-gutati linna wanad. kodu-se, kust ta neil päewil saadetakse kodu-kohta tagasi.

Samuti saadeti kodukohtadesse tagasi kaks nõdrameelseid poisikest, kes olid tulnud maalt linna.

Veoauto põles maanteel söeks

Draidel häwitas bensiinipahwatus Pärnu puu-kaupmehe weoauto

Lauapäwal, 27. stp. umbes tella 4 ajal p. l. süttis Draide raudteejaama lähedal 3 kl. maan-teel bensiinipahwatus tagajärjel ja põles täielikult ära Pärnu puukaupmees Andrei Märep'ile kuulunud weoauto P-385. Autot süttis õnnetuse ajal omanik ise. Nii Märep kui ka tema ga kaasa-sõitnud kolm isiklikku hüppest põlewast autost wälja ja pääsesid sel kombel eluga. Märep sai see-juures kergemaid põletishaawu kättele, kuna isiklikud pääsesid katastroofist waid ehmatuse ja pise-mate kriimustustega.

Õnnetus juhtus Draide jaama lähedal, kus Märep koos isiklik-

tega oli autole laadinud peale kasepuukoorma, et seda toimetada Pärnu. Auto käimapanemisel ei wõinud selle mootor aga midagi-pärast wedu, ning Märep kallas mootori käimamõistele kalle karbo-raator 3se bensiini. Kuidagi sattus aga seejuures bensiinile tulelõde ja enne weel, kui autoomanik ja isiklikud midagi ette wõtta jõudsid, oli kogu sõidur ja sellel asetsenud kasepuukoorem üleni tuleks.

Auto oli tule wastu kindlus-tatud 4000 krooni eest, kuid tege-lit kahjusumma ainult 1000 krooni arwel tõuseb märtsa suuremaks, arwamata juurde weel häwinenud puukoorma wääriust.

Hinnaalandus VR-kavaler. omnibustel

Alates 1. oktoobrist tõitidel liinidel 50-prots. hinna-alandus. — Busiliinide pidajate ühingu juhatusel Pärnus

25. aug. õhtul peeti Pärnus, lin-nawalitsuse ruumides Üleriikliku Autobusiliinide Pidajate Ühingu juhatusel koosolek, millest wõttis osa 12 inimest — omnibusiliinide pidajad: praegu tõitkalt üle riigi. Koosolekul juhatus ühingu esimees J. Kruusement Tallin-nast. D. ü. „Mootori“ esindajana wõttis koosolekust osa ühingu juhatus esimees A. Kere m.

Tähtsamana otsustas koos-olek wastu tuia Wabaduse Riigi kawaleride teuforganistooni pal-

wale, millega alates 1. oktoobrist j. a. tõitidele W. R kawaleridele tõitidel Eestil omnibusiliinidel wõimaldatakse sõita 50 protsendi-lise hinnaalandusega.

Edasi arutas koosolek mõain-gaid organisatiooni fiseellu puu-tuwaid küsimusi. Neist tähtsamana otsustati pöörduda palwega kind-lustusseltide poole, et kindlus-tustariise omnibustel alandataks. Senised tariifid on omnibusteli-nide pidajate arwates liig kõr-geb.

President K. Pätsi bareljeefi

tema sünnikoha tähistamismonumendile walmistab skulptor J. Sannamees

26. aug. andis president K. Pätsi sünnikoha tähistamist Sakturan-nas korraldaw komitee ära telli-mise presidenti bareljeefile, mis tuleb presidenti sünnikoha juurde rajatawasse parki püstitatawale monumendile. Bareljeefi tellimine, samuti ka samba plaatidele tule-wate kirjade ja Pärnu ning maa-konna ja riigiwapi kujutuste walmistamine anti skulptor J. Sannamehele. Kunstnik peab

nimetatud tööd komiteele walmis-tama kahe nädala jooksul.

Monumendi juures walmistust osutuwad bronsist walmistatõõd anti ERN-le.

Tööd samba ja platil juures arenewad jõudsalt. Ent siiski nõuawad neel rohkem aega, kui alul arwati. Olenewalt selles hi-lineb pisset ka monumendi ja pargi awamistalitust.

Pärnumaa viljade seisund

Riigi Statistika Reffbüroo korresp. andmeil

Riigi Statistika Reffbüroo põl-lumajanduslike korrespondentide hindel olid wiljade saagilootused 15. VIII wähe madalamad kui kuu warem. Saagilootuste wähe-nemist põhjustasid kestew kuw, mille tagajärjel wili walmis ta-walistest kirkamalt, ning loodetaw saak pindühikut jäab wäiksemaks kui seda hinnati juulis.

Rutkisaaki ha-lt arwatakse korrespondentide hindel riigilest-miselt 11,9 kw-le ehk 94% wiimase kumne aasta testmisest.

15. VIII hinnangu järgi ar-watakse rutkisaaki ha-lt Pärnu-maal 12,4 kw. Wõrreldes m. a. rutkisaagiga on saak t. a. ha-lt 230 kg ehk 16% madalam.

Taliniisu saagihinnangust, wõr-reldes juuliga, muutust ei esine-nud. Riigilestmiselt arwatakse ta-liniisu saaki ha-lt endiselt 13,0 kw, mis on 97% eelmise kumne aast-ta testmisest. Pärnumaalt kujuneb saak ha-lt 12,8 kw.

Suwiniisu loodetakse saada riigilestmiselt 11,0 kw, mis on 13% parem kui eelmise 10 a. testmine. Tānawu suiniisu ha-saak on wõrdne 1934. a. saagile, kuid parem kui see oli eelmisel kolmel aastal. Pärnumaalt on saak 11,2 kw.

Ra o d r a s a a k näib kujune-

wat tunduwalt paremaks kui see oli m. a. ja eelmise 10-aasta test-mine. Kuuwuse mõjustused odra ha-saagile olid wäikesed, wāhendat-sid saagilootust ainult 1 punkti wõrra wõrreldes juuli hinnangu-ga. Riigilestmiselt kujuneb korres-pondentide hindel odra ha-saagiks 10,6 kw, mis on 9% kõrgem wiimase kumne aasta saagist. Pär-numaalt annab 11,0 kw.

Kaerale, kui suuremale niiskuse nõubjale terawiljale, on kuuwus saagi wāljawaateid wā-hendanud enam. Nii hinnati au-gustis kaerasaagi wāljawaateid 112% le wiimase 10 a. testmisest saagist juuli 115% wastu. Pär-numaalt loodetakse saada 10,8 kw.

Seega w i l j a s a a k i h i n d a-

wad korrespondentide tānawu 11% paremaks eelmise 10 a. testmi-sest. Pärnumaalt loodetakse saa-da 12,3 kw.

Kartulisaagi wāljawaated näitabid augustis nõrgenemist, wõrreldes juuliga. Korresponden-tide hindel kujuneb kartuli ha-saak riigilestmiselt 116 kw-le, juu-li 125 kw wastu. Seega oleks wiimaste hinnangute järgi kartu-lisaak alla wiimase kumne aasta testmist. Pärnumaalt saaks kar-tuleid 106 kw.

Pärnumaal 12 klm. sildu ja truupe

Maakonnas on 258 silda ja 1431 truupi

Pärnu maawalitsuse teedeosa-konnas walmisid neil päewil tee-deminiSteeriumi ülesandel teos-tatud kolkwõitide maakonnas asetsewate sildade ja truupide arwu ja pikkuse kohta. Kolkwõit-tes on arwestatud tõit 1. 2. ja 3. kl. teedel asetsewad sildad ja 1. ja 2. kl. teedel asetsewad truubid. Puuduwad waid andmed 3. kl. teedel asetsewate truupide kohta, kuna need ei kuulu maawalitsuse korraspidamisele.

Almetatud kolkwõitide järgi oli Pärnumaal 1. aprillil s. a. kolk 258 silda ja 1431 truupi, millede kogupikkus on 12.053

meetrit.

Sildade wõluuawus oli kol-tu 2393 jooksawat meetrit. Põwi-osa sildadest on puustilad, mis aja jooksul tulewad ümberehitamisele, kuna nad ei suuda rahul-dada järjeste suurenewa liiklemise nõudeid.

Alējānud sildadest on: 18 raudbetoonist, mis ehitatud tõit iseseiswuse ajal, 5 betoon- ja kivi-silda ja 1 raudsild.

Truupide kogupikkus on 9661 meetrit. Betoonist truupe on 950, kuna 481 truupi on kas puust wõit kiviist. Wiimased tulewad aja jooksul ümberehitamisele.

19. Pärnumaa näitus ületas kõik eelmised

Näituse-elevus vallutas Pärnu

Tuhanded inimesed maalt ja linnast näitusväljal. — Seefordne näitus kujunes rekordiliseks

„Pärnumaa põllumees hindab õieti oma kutset!“
Hoogne lõikusaktus

Põllutööministri abi dr. E. Serasmäe ja prof. dr. E. Rinne kõnelesid näituserahwale

Päitepaistestile üle julge mategi lootuste ilusaks kujunes hilisjuwine pühapäevane Pärnumaa 19. põllumajanduslik näitus. Sest et kõnele arwud näituse rekordilise suurusest küllalt selget teelt: väljapanekuid oli seefordisel näitusel 700 ümber, ning kolme päewa jooksul — sellest lõwioja pühap. — käis maafonna põllumehe ja töösturi-kaupmehe töötulemust vaatlemas ümmarguselt 17.000 inimest.

Kuigi ilm laupäewa õhtul ei olnud kuigi tõotaw ning enne karnewaali-rongkäigu algust õhtul tuli tubli saar wihmaga, ja ka pühapäewa hommik warajasi näitusele saabunud terwitas pilwifelt sombasena, muutus ilmastik kl. 10 paist järele paremale: pilweriinatad kadusid ja hommitust õhtuni paisis hilisjuwine päike, andes sellega nagu omaltpoolt kaasa õnnistuse näituse heaks korraldajateks. Õhtul oli sellega pandud alus rõõmus-pidulilisele näitusele: Pärnu rahwasõlppudega deforeeritud tänawad täitusid juba hommitust näitusrahwaga, keda tuli küll rongidel, autobustel, autodel, hobusidutitel ja jalgi. Wäljandist tuli Pärnu isegi huiwirona, tuues mulgimaa pealinnast siia 530 näitustähtsust. Tallinnast saabus soodustatud hinnaga näitusrongil 400, Wändra 200 ja Walgaast-Sarast 124 inimest. Mitmelt poolt maalt saabus Pärnu eluristooni autobustel ja suurtel weoautodel. Kohle näitusrahwa-pere tekitas linnas elawa liikumise. Pärnu rahwasõlppude näitusel inimeste wool näitusväljale kestis päewal.

Tallinna maantee oli mõlemipoolt feli palistatud tihedate inimhulkadega, kuna sõiduteel edasi-tagasi wahet pidamata wurasid omnibused ja teised mootorsõidukid.

Et see liikumine ei olnud ainult näiline, seda kinnitab näituse juhid pärast näituse uste sulgemist üksmeelselt: äsjane näitus oli suurim, mis Pärnus kunagi olnud.

Karnewaali-rongkäik läbi linna

Rahwapidu näitusväljal

Laupäewa õhtul näituse feli juhatusliku siindmusena toimunud karnewaali-rongkäik maawallituse hoone eest läbi linna näitusväljale ei tekitanud linnas just selle eel käinud tugewa wihmajagara tõttu, mis inimesed tänawailt hirmutas majadesse, oodanud elewust. Rongkäik isegi, kuigi sellel wõttis aja hobu ja mootorsõidukeid wastawas karnewaali pidurüüs oma ulatuselt ei küünninud filma-haarawuleni. Ent sellisnagi pakkus ta üsna firew-meeldiwat pilti. Rahwas, keda tänawaweertel oli wõrdlemisi hõredalt, näis huiwatut eriti Wigala rahwariides eidest, kes kaunistatud hobusewankril kudasid salka.

Rongkäigu näitusväljale jõudes — kl. 1/8 paiku — algas seal warsti rahwapidu, mis mitmesuguste ettelannete ja tantu waheldudes kestis poole ööni. Elewust tekitas pool eriti tuntu westemee Aruwälja Andres, kelle näituselut ja seiklusi pidulikele puhus linnukaswatuse konsulent R. Paglant.

Vankrite weovoistlus näitusväljal

Teedeministeeriumi wanter tuli esikohale

Esmapäewal kell 1 päewal toimus Pärnu näitusväljal näitusel esinenud wankrite weowoistlus, et kindlaks teha wankrite weoks wajakulu joutulu. Wõistlusest wõitsid aja kaks wankrimeister J. Rööfeli wantrit, neist üks ühehobuse ja teine kahehobuse wanker, ja teedeministeeriumi uuetüübiline wanter. Wõistluseks ühtlasema weosaamisel rakendati wankrid weoauto taha, kusjuures weoauto ja wankri wahel oli asetatud auto-maatselt weojõu tarwidust märkiv diinamomeeter. Koorem weo juures oli ühtlane, umbes 600 kg. Raketamine toimus näitusväljale sõitunud murupinnal.

Katsetamise tulemusti wälja arwates selgus, et kõige wäiksema weojõu tuluga oli teedeministeeriumi uuetüübiline wanter. Järgmisele kohale tuli huiwataval kombel J. Rööfeli kahehobuse wanter ja kõige suurema weojõu tuluga oli J. Rööfeli ühehobuse wanter. Teedeministeeriumi wankril oli kelmine weojõu kulu 58,5 kg, J. Rööfeli kahehobuse wankril 66,5 kg ja J. Rööfeli ühehobuse wankril 78 kg. Et ühehobuse wankrist raskem kahehobuse wanker wäheama weojõu tarwitusega on, selles oli wankrimeister J. Rööfel juba warem weendunud, sest tema kogemustel on laia rataste wahega wankrid alati weol tergemad.

Näitusel esines kahe wankriga ka üks Kapla wankrimeister, kuid see ei olnud mingisugusel põhjusel nõus lastma oma wankreid katsetada.

Näitusel esines kahe wankriga ka üks Kapla wankrimeister, kuid see ei olnud mingisugusel põhjusel nõus lastma oma wankreid katsetada.

Aastalaada lõpp Pärnus

Kolmap. wõis näha Pärnu aastalaada lõpu puhul laadaplaadil iselugust kurb-naljakat aseldust — halast koristama aastalaada kottu, mida enam kunagi üles ei seata. Mitmed lünned laadakaupmeest ja igasugused wigurite tegijad, lünned kirjotografid, trikimeistrid jne. pakkisid oma esemeid ja kaubapakkasid kottu, selle juures kas naljakades wõi kurwastades, sest Pärnu linnawolikogu sellekohase otsuse põhjal Pärnus edaspidi enam aastalaada ei korraldata. Wiimaseks aastalaada päewaks oli 29. august.

Aastalaada lõpetamisega Pärnus kaob üks tüll sajandeid kestnud romantikaid. Tänapäewal pole Pärnu aastalaad, rahwasuus jaarmart, enam selline suursündmus nagu oli ta aastakümnete eest, mil ta tõmbas sügisei kottu tuhanded üle kodumaa. Aastalaada lõbustustele tuldi aga ka Tallinnast,

Sartust, Narwast ja mujalt. Kuid äriahwas kogunes siia märksa laugemalt — Riia, Peterburgist, Moskwest, Kiiewist, isegi Kaulasest.

Kui wana on kuulsustikas ja nüüd lõpetatud Pärnu aastalaad, selle kohta puuduwad andmed kuid seda mäletatakse mitu põlwe. Praegusel plaadil on aastalaada peetud üle 50 aastat. Warem peeti aastalaada kesklinnas praeguse täitarlaste gümnaasiumi lähedal. Siis oli aastalaad peamiselis lõbustustohaks ja kohalikele lastastele ja üldse jõukamatele. Aastalaada ülewõlmisega Alejele hakkas ta järjelt muutuma wähenõudlikumaks ja labasemaks lihtsahwa lõbustustohaks, seni kui jõudis oma seadusliku lõpuni, millele ettepaneku tegi Pärnu linnawolikogu wiimaseks aastaks lõpetada aastalaada loomuliku surma, mis oleks kõige loomulik.

Pühapäewal algas tegeus näitusväljal juba warawallega: kl. 1/5 hommitul toimus väljal lüpsiwõistlus. Selle ja teiste näituse korraldatud wõistluste tulemused on toodud meie lüanale lehes teisel. Olgu siinkohal märgitud waid üldise iseloomustusena kõigi wõistluste kohta seda, et osawõtt nendest oli ülielaw ja et wõistluse suutelisus kõigil aladel on märksa tõusnud.

Ettearwatult kujunes pühapäew näituse suurpäewaks: arwestuste kohal käis näitusel 12.500—13.000 inimest. Wiipalju müüdi ümmarguselt pääsmeid. Kui siia arwata juurde wäljapanijad, tegelased ja autolalised, siis wõiks eilset näitustähtsust kogu hulla arwestada ümmarguselt 15.000-le. See arw on Pärnu näituse ajaloo esmasfordne ja tohiks olla tõendus, et meie inimesed, olgu ta maalt wõi linnast, tunneb elawat huiwima kui niisuguse, s. o. põllumajanduse ja kõigi sellega seotu wastu.

Päewasündmuseks kujunes kl. 12 paiku alanud ja umbes 1 1/2 tunni kestnud lõikusaktus, mida jälgis umbkaudse arwestuse järgi 3500—4000 inimest. Aktus algas waimuliku talitusega praost A. Grünbergilt, mille järele ütles awafõna P. P. E. esimees maa-nõunik J. Loowäli, paludes wab. wallituse esindajana näitusele saabunud põllutööministri abi dr. E. Serasmäe'd wallitusele edasi anda „Pärnumaa rahwa õnnitlused ja parimad soowid edukalt riigijuhitusele“ (Ela-wad kiiduwaldused).

Peafõne pidas dr. E. Serasmäe, kes näitusele, selle korraldajale ja kogu Pärnumaa põllumeeste-perele tõi terwitust põllutööministri poolt. Kõneleja ütles lofukwotult, et põllum. näituste ülesanne on õieti kaheotstarweline: 1) õhutada põl-

lumeest weelgi suurema edu taotlemisele oma kutsetöös ja 2) süwendada meie rahwas ning ühtekuuluvustunnet. Selle juures peab näitus süwendama arusaamist, et Eesti, kus 65% rahwastust end elatab põllumajandusest, peab tegema järjekindlast uust jõupingutusi ja tulutust selleks, et oma põllumajanduse tasel weelgi tõsta. Peame püüdma siinapoolle, et tootmistulust wita miinimumini, ja et maast selle juures wälja wõtta selle andide maksimumi.

„Seisatust selles töös ja arengus ei tohi olla“, ütles dr. Serasmäe, „ning käesolew Pärnu näitus ja selle rohke külastamine on järjekordseks tõenduseks, et Pärnumaa põllumees oma kutset hindab õieti, et ta seda kutset armastab, ja et ta edasi rühhib omal jõul ja mitte ainult ei looda riigiwallituse abile.“

Ministriabi kõne lõppedes lauldi ühiselt hümnid.

Teisena kõneles aktusel prof. dr. E. Rinne, andes ülewaate soowharimise tööstest Eesti ja rõhutamades, et oleme sel ajal lühikese aja jooksul teinud ära hiigeltöö: suurt maa-alasid, kus warem olid waid põhjatud sood, on muudetud wäljakandwaks. Aga see töö ei ole laugelsti weel lõppenud. Sooma sootalsejaama teaduslikul eesweldamisel jatkawad seda suurt tööd tuhanded uudismaaharijad kogu kodumaal. Pärnumaa põllumees on selles töös sammunud esimeste sead. „Jaitugu tal sellest püüwust ja tulewikus. Selleks jõudu“, lõpetas professor oma siusa kõne.

Aktuse lõppõnaks maafonfulent agr. M. J. a m s tänas kõiki, kelle lahtel ja waewanduwad kaastööd tänawune näitus on saanud teoks. Kõneleja ettepanekul lauldi aktuse lõpetamiseks ühiselt orkestri saatel „Eestima“, mu hamaa“.

Põllumehele on fiire

Räsil suwewilja koristamine, ruffipets ja ruffikülw

Juba on kõitjal märgata sügise lähenumist. Wiimased kolm nädalat on tu nud põlupit ajal töötada äärmise pingega, kuna ruffi õlusele järgnes lohe suwivilja koristamine, millele praegu igal pool täht. Rab ütlema, et lohe täheolew suwi mööduis põllumehe suure töö ja pingetähe: ad. Selle põhjustajaks oli aholu, et suwe esimene pool oli sademeterohke, mis wiimatas heinatöö alustamist. Pajubes lohtades ei suudetud weel heinatööga lõpetada, kui juba ruffi oli täps ja tuli asuda selle kallale. Ja ega pära

ruffilõikustil saanud aega hinge tõmmata, sest suwe ajal maal ju alati — üks töö ajab teist taga — tuli tõuwilja kottuajamine. Ruffi suwivilja kottuajamistega on peagu täht ka linatitumine, mis ruffipets ja ruffikülw, mil ga kohati juba algust tehrud.

Kui senised kütawad päitepaistestid ilmad edasi kestawad, siis suudetakse juba lähemisel päewadel enamisu tõuwilja koristamisega lõpetada. Koristamata jääwad hiliemad wõlad, mis kohati wajakwad weel aega walmimiseks.

Loomulit surm olewat kõige loomulikum

Laadakaupmeeste poolt esitati Pärnu linnawallitusele palwetel, et Pärnu aastalaada ei lõpetataks, nagu see otsustati wiimasel wolikogu koosolekul. Palwetleja lõpus tähendawad eitajad sõnasõnalt järgmist: „Päme lootma, et Pärnu linnawallitus ootab ära aastalaada loomuliku surma, mis oleks kõige loomulik.“

Päew suitsus

Kogu teiispäewane päew oli Pärnu linn ja maa, kogu Eesti suitsus. See kandus idapoolt ning arwatawasti oli tegemist metja wõi rabapõlemisega A. Wanemaal.

Rodanite poolt pöörduiti politsetasutuste ja ajalehede toimetuste poole järeleparimisega, millest kuus tingitud, kuid uutiõhimuile ei saadud anda kindlat wastust.

